

had voorgesteld. Uiteraard mocht men aannemen dat na die zes jaar, als 's lands financiën het toestonden, de bouw van de, eventueel in het licht der technische ontwikkelingen gewijzigde, tweede helft zou worden voorgesteld (de commissie had dat bepleit) – mede op grond van die verwachting kon de Indische Defensiecommissie zich met de Vlootwet-'23 verenigen, zo ook de Volksraad. In Nederland evenwel kreeg de storm van protesten die in '22 was opgestoken, de kracht van een orkaan; de SDAP en het NVV organiseerden een tegen de Vlootwet gericht volks-petitionnement dat 1,3 miljoen handtekeningen verwierf. Eind oktober '23 werd in de Tweede Kamer gestemd. Van de honderd leden ontbrak slechts één. Zieke leden, zelfs één doodziek lid, hadden zich naar het Binnenhof gesleept. Tien leden van de RKSP-fractie schaarden zich bij de oppositie en de Vlootwet werd met de kleinst mogelijke meerderheid verworpen: 49 stemmen vóór, 50 tegen.

Er ontstond als gevolg van dit alles grote onzekerheid op defensiegebied – onzeker werd ook wat nu precies in Indië de taak van het Knil zou zijn. De Vlootwet-'23, die de in '22 door de regering wenselijk geachte vlootsterkte had gehalveerd (men sprak van 'het halve minimum'), voorzag de vorming van een vloot die slechts sterk genoeg zou zijn om neutraliteitsschendingen tegen te gaan – kon men, die lijn doortrekkend, het Knil dan niet beter tot een zuiver politieleger reduceren? De commandant van het Knil, luitenant-generaal F. J. Kroesen, keerde zich met kracht tegen dit denkbeeld en wees er in '24 op dat het, gezien de groeiende betekenis van de Borneose aardoliebronnen, onwaarschijnlijk was dat Indië neutraal zou kunnen blijven als het Britse Rijk en/of de Verenigde Staten ooit met Japan in oorlog zouden raken – hij noemde het in een in augustus '24 aan gouverneur-generaal Fock gerichte nota 'waarschijnlijk dat, als Japan iets tegen ons onderneemt, wij steun mogen verwachten van Westerse landen. Echter, Japan zàl ons alleen aanvallen als het weet de handen geheel vrij te hebben'; hij achtte het verder 'geenszins ondenkbaar dat Japan, mogelijk door middel van een strategische overvalling' (zo hadden de Japanners immers in 1894 de oorlog met China en in 1904 die met Rusland ingezet), 'het er op zet om ten spoedigste af te rekenen met de in de *Pacific* aanwezige Engelse en Amerikaanse eskaders om daarna, vóór de aankomst der hoofdstrijdkrachten dezer mogendheden, zich meester te maken van Batavia en/of Soerabaja.'¹ Anders gezegd: het Knil moest in staat worden gesteld, een Japanse landing af te slaan.

¹ Aangehaald in G. Teitler: 'Het Knil en de Vlootwetten', p. 42-43.